

N:o 52.

Ank. till Riksd. Kansli d. 11 Maj 1868, kl. 7 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta förslag angående utvidgad religionsfrihet.

Dessa till Lag-Utskottets behandling öfverlemnade motioner (N:is 204 och 220) hafva blifvit väckta inom Andra Kammaren af Herrar *P. A. Siljeström* och *C. J. Svensén*, af hvilka den förre erinrat, hurusom samvetsfrihetens stora grund-sats vore ovilkorligt och tydligt uttalad i Regeringsformens 16 §, som tillerkänner hvarje Svensk medborgare fri utöfning af hans religion, så vidt han derigenom icke störer samhällets lugn eller allmän förargelse åstadkommer. Emellertid vore det allt för väl bekant, att detta grundlagsbud icke ledt till sådana praktiska följder, som på grund deraf hade bort kunna emotses. För att ej tala om de verkliga förföljelser, som i sednare tider egt rum, behöfde man endast genomläsa Kongl. Förordningen den 23 Oktober 1860, angående främmande trosbekännare och deras religionsutöfning, för att finna huru litet vi ännu hade i verkligheten utfört 1809 års principer. Ända hittills hade man till och med sväfvat i ovisshet, huruvida det verkligen på grund af nämnda Kongl. Förordning skulle vara tillåtet för Svenska medborgare, som önskade utträda ur statskyrkan, att bilda en församling, när ordalagen förutsatte ett redan på förhand befintligt främmande religionssamfund, till hvilket de kunde sluta sig. Ett nyligen gifvet prejudikat hade visserligen undanröjt de betänkligheter man kunnat hysa i detta hänseende; men alltjemt kvarstode de oeftergiffiga villkoren att nödgas begära såsom en nåd, hvad sjelfva grundlagen tillförsäkrade såsom en rätt, och att endast genom en kedja af förödmjukelser, tidspillan, besvärligheter och kostnader kunna vinna tillåtelsen att dyrka Gud enligt öfvertygelse och

Bih. till Riksd. Prot. 1868. 7 Saml. 28 Häft. 1

samvete. Den nämnda Kongl. Förordningen, som förmodligen vore afsedd att vara ett uttryck af religiös tolerans, bröte mot sjelfva grundprincipen för all tolerans, då den stämplade afvikelse i läran såsom "villfarelse", såsom en förbrytelse, för hvilken den felande skulle af den ecklesiastika magten varnas, i uppenbart ändamål att förmås till återkallelse. Då det vidare funnes stadgadt, att "offentliga kyrkobruk och andaktsöfningar endast inom dylik församlings kyrka, bönehus eller kyrkogård må förrättas", så syntes deruti ligga ingenting mindre än ett lagligt hinder för gudstjensts hållande i alla de fall, då en församling ännu icke hade eget bönehus eller egen kyrka; och det sednare vore väl ofta händelsen åtminstone med nybildade församlingar. Å en annan sida förbjödes sådan församling att ega fast egendom, och densamma kunde endast med Konungens särskilda tillåtelse förvärfva "den jord, som för utrymme till kyrka eller kyrkogård erfordras". Åtskilliga bestämmelser i afseende på äktenskaps ingående, med hvad dit hörde, vore ock af natur att icke tillfredsställa en del afvikande trosbekännare o. s. v. Herr Siljeström yrkar derföre, att Riksdagen ville för sin del antaga följande

Förslag

till lag rörande personer, som bekänna sig till kristna religionen, utan att vara medlemmar af Statskyrkan.

§ 1.

Dissenter, eller personer som bekänna sig till kristna religionen, utan att vara medlemmar af Statskyrkan, hafva för offentlig religionsöfning, inom lagens och sedlighetens gränser, rätt att bilda församlingar under ledning af egna prester eller föreståndare.

§ 2.

De i föregående § nämnde prester eller föreståndare böra, innan de i sådan egenskap erkännas, inför kronofogde på landet eller magistrat i stad styrka, att de af vederbörande församling äro antagne, samt derjemte till samma myndighet ingifva en skriftlig ed eller försäkran, att de i sin befattning vilja ställa sig Statens lagar till efterrättelse och vara sanning och pligt trogne, i hvilket hänseende de äro lika med Statens embetsmän ansvar underkastade. De böra noggrannt föra de anteckningar, som af Regeringen föreskrivas, samt framlägga

dem, när så påfordras, för vederbörande myndighet till granskning. Vid hvarje års slut böra de till vederbörlig auktoritet ingifva förteckning öfver församlingens medlemmar samt under årets lopp ingångna äktenskap, äfvensom öfver födde och döde. Derjemte äro de förpligtade att utfärda betyg samt meddela de offentliga myndigheterna äskade upplysningar rörande sina församlingar, i likhet med hvad Statskyrkans prester åligger.

§ 3.

De till sådana församlingar hörande dissenter äro frikallade från alla andra utskylder till Statskyrkan och dess tjänstemän, än sådana som häfta vid egendom eller utgå enligt gällande konventioner.

§ 4.

Innan någon byggnad för gudstjenst af dissenterförsamling begynnes, bör anmälan derom göras hos ofvannämnda civila myndighet. Gudstjenst må icke hållas för slutna dörrar. För öfverträdelse af någon af dessa bestämmelser, straffas presten, föreståndaren eller den, som vid sammankomsten hållit föredrag, med böter ifrån och med 20 till och med 300 R:dr R:mt.

§ 5.

Dissenter, antingen de tillhöra en ordnad församling eller icke, böra för pastor loci anmäla födelser och dödsfall inom en månad sedan de inträffat, vid vite af 5 R:dr R:mt för hvarje vecka anmälningen derefter uteblifver. Vid anmälan af barns födelse skall barnets födelsedag, kön och namn, äfvensom dess föräldrars namn, uppgifvas. Dissenter, som tillhöra en ordnad församling, böra derjemte, vid samma ansvar, för sin egen prest eller föreståndare inom tre månader anmäla så väl födelser och dödsfall, som ingångna äktenskap.

§ 6.

Äktenskap mellan dissenter stiftas med laga kraft, derigenom att inför kronofogde eller magistrat på den ort, der vederbörande man eller qvinna sig uppehåller, upprättas en handling, hvari de förklara sig vilja taga hvarandra till äkta. Innan detta kan tillstädjas, har berörda embetsmyndighet att fordra samma legitimationer som prest fordrar vid äktenskaps ingående inom Statskyrkan; dock erfordras ingen lysning eller bevis öfver dop och nattvardsgång. Om det ingångna äktenskapet bör den civila myndigheten inom 14 dagar göra anmälan hos pastor på den ort, der makarne taga sitt hemvist. Till följd af ofvan-

nämnda bestämmelse må ingen vigsel eller annan vid äktenskaps ingående öffig akt företagas, innan äktenskap på förberörda sätt är lagligen stiftadt.

§ 7.

I afseende på äktenskap mellan Lutheran och dissenter gäller hvad för äktenskaps ingående mellan Lutheran och Mosaisk trosbekännare stadgadt är, så vida de ej sjelfva föredraga Statskyrkans vigsel.

§ 8.

Barn af äkta makar, af hvilka den ena tillhör Statskyrkan, anses äfven höra till denna, så framt ej föräldrarne afgifva en uttrycklig förklaring om motsatsen. Barn af äkta makar, som begge äro dissenter, anses icke tillhöra Statskyrkan, med mindre föräldrarne derom afgifva uttrycklig förklaring. Lefva föräldrarne åtskiljda, eller äro de döde, afgifver den, som har vård om barnens uppfostran, giltig förklaring i berörda hänseende. Sistnämnda regel gäller ock i afseende på oäkta barn, hvars moder ej tillhör Statskyrkan. Förklaringen afgifves inför pastor loci och införes i kyrkboken.

§ 9.

Barn, som icke skola uppfostras i den Evangelisk-lutherska läran, må på begäran fritagas från undervisningen deruti vid de offentliga läroverken, hvar emot skolstyrelsen på hvarje ställe eger tillse, att dessa barns undervisning ej heller i afseende på religionen varder försummad.

§ 10.

De, hvilkas trosbekännelse icke tillåter edgång under någon form, afgifva vid de tillfällen, då ed kräfves, löfte eller bekräftelse på det sätt Kongl. Maj:t bestämmer, hvilket skall anses lika bindande, som om ed af dem varit aflagd. De, hvilkas trosbekännelse icke tillåter edgång i den form, som är bestämd för Statskyrkans medlemmar, afägga ed i sådan form, som Kongl. Maj:t bestämmer. Härmed afses ingen förändring i afseende på edgång, som i grundlagarne föreskrifves.

§ 11.

Uppdrag eller befattningar i Statskyrkan kunna icke anförtrös åt dissenter.

§ 12.

De med hänseende till allmänt lugn och inställande af industrielt arbete under Statskyrkans sön- och helgedagar gällande bestämmelser äro förbindande äfven för dissenter.

§ 13.

Vilja dissenter icke betjena sig af de allmänna kyrkogårdarne, äro de likväl underkastade sundhetspolisens föreskrifter angående begrafningar, äfvensom vederbörande myndigheters närmare bestämmelser i afseende på valet af begravningsplats.

§ 14.

I allmänhet erkännes ingen hafva utträdt ur Statskyrkan, förr än han eller hon, efter fyllda 18 år, personligen infunnit sig hos vederbörande pastor och anmält sitt utträddande till införande i kyrkboken. Dock må i enskilda fall undantag med afseende på åldern af Kongl. Maj:t kunna medgifvas.

§ 15.

När en dissenter vill träda öfver till Statskyrkan, skall han derom göra anmälan hos någon af Statskyrkans pastorer. Är den anmälde icke döpt, förefares efter kyrkoritualens föreskrifter rörande vuxna personers dop. I annat fall är det tillräckligt att ifrågavarande person inför pastor, i närvaro af kyrkorådet, styrker att han har tillräcklig insigt i Statskyrkans trosläror, samt att intyg derom, jemte personens förklaring att vilja träda öfver till Statskyrkan, införes i kyrkboken.

§ 16.

Hvar och en, som genom användande af bevekelsegrunder, hvilka stå i strid med allmän sedlighet, genom löften om timliga fördelar, bedrägliga medel eller hotelser söker att förmå någon till öfvergång från en trosbekännelse till en annan, är förfallen till böter ifrån 100 till och med 300 R:dr R:mt eller fängelse från och med två månader till och med ett år.

§ 17.

För så vidt ej grundlags eller denna lags bestämmelser medföra undantag, förorsakar den olika kristna trosbekännelsen ingen olikhet i borgerliga pligter

och rättigheter, hvaraf t. ex. följer, att ingen trosbekännelse frikallar från beväringsskyldighet, och att de bestämmelser, som göra arfsrätt, medborgarerätt eller någon annan rättighet beroende af dopet, icke lända de dissenter till förfång, af hvilka dopet i allmänhet eller barndopet isynnerhet ej gillas.

§ 18.

Härigenom upphävas alla de stadganden och föreskrifter, som stå i strid med i denna lag gjorda bestämmelser.

Förmälände motionären att detta förslag vore i sjelfva verket väsendtligen ingenting annat, än en öfversättning af den Norska dissenterlagen af år 1845, endast med sådana förändringar, som särskilda Svenska förhållanden kunnat föranleda.

Herr Svensén åter har yrkat upphäfvande af ej mindre förenämnda Kongl. Förordning den 23 Oktober 1860 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, än äfven Kongl. Förordningen af samma dag angående ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära; och ehuru, efter Herr Svenséns förmenande, det derefter kunde vara nog med föreskriften i 16 § Regeringsformen, har denne motionär dock, för den händelse att någon särskild ordningsstadga kunde anses behöflig efter upphäfvandet af de begge Kongl. Förordningarne, föreslagit till antagande af Riksdagen följande

Ordningsstadga för dem, som icke bekänna den Lutherska läran.

§ 1.

Vilja bekännare af främmande lära bilda egen församling, göra skriftlig anmälan derom i Stockholm hos Öfverståthållare-embetet och å öfriga orter i riket hos Konungens Befallningshafvande, hvarefter de ega rätt till fri religionsöfning, så framt de icke derigenom störa samhällets lugn eller allmän förargelse åstadkomma.

§ 2.

Varder rättigheten till fri religionsöfning missbrukad, då må, efter Konungens förordnande, församlingen upplösas.

§ 3.

Församling, som i 1 § sägs, vare oförhindrad att sjelf kalla prest eller lärare.

Hvarje församling anställe, såsom föreståndare, en välfrejdad person, hvars vård hennes angelägenheter anförtros kunna, och göre anmälan derom i Stockholm hos Öfverståthållare-embetet och annorstädes i riket hos Konungens Befallningshafvande.

§ 4.

Föreståndaren åligge att, inom en månad efter hvarje års slut, till Konungens Befallningshafvande eller Öfverståthållare-embetet aflemna förteckningar öfver antalet af församlingens medlemmar och öfver de under årets lopp ingångna äktenskap eller inträffade födelser eller dödsfall i församlingen, samt att för församlingens medlemmar utfärda erforderliga betyg.

Underlåter föreståndaren att iakttaga hvad honom enligt denna författning åligger; straffes med böter från och med 20 till och med 300 R:dr.

§ 5.

Ej tillåtes någon munk- eller nunne-orden, eller inrättandet af kloster; dock ega främmande församlingar inrätta s. k. diakon- eller diakoniss-anstalter.

§ 6.

Lysning till äktenskap skall, ändå att såväl mannen som qvinnan äro af främmande trosbekännelse, afkunnas i den till Svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område bruden är boende; dock att lysningen, der begge äro medlemmar af främmande religionssamfund, af dess föreståndare utfärdas.

Vigseln må i det fall, att både mannen och qvinnan tillhöra främmande religionssamfund, förrättas efter dess bruk. Är blott endera medlem af sådant samfund, skall vigsel ske af Svenska kyrkans presterskap.

§ 7.

Barn af äkta makar uppfostras i den lära, fadren bestämmer. Har skriftligt aftal om barnens uppfostran blifvit emellan äkta makar träffadt före äktenskapet och inför Konungens Befallningshafvande eller Öfverståthållare-embetet uppvisadt; lände det då till efterrättelse. — Barn af föräldrar, som med hvarandra icke ingått äktenskap, uppfostras i den lära, modren bestämmer.

§ 8.

Främmande trosbekännare skall ej anses oberättigad att embetsåtgärd af Svenska kyrkans presterskap påkalla; dock att vid sådan förrättning kyrkans handbok brukas. Med lärotvist, som kan samvetet bekymra, må prest i thy fall ej besvära: ej heller skall han sin embetsåtgärd någon medlem af främmande religionssamfund påtvinga.

Å allmänna begrafningsplatser må främmande trosbekännare erhålla lägerstad för sina döde.

§ 9.

De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till Svenska kyrkan, eller hennes presterskap, eller betjening, vare ej medlem af främmande religionssamfund pligtig att gälda i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd.

§ 10.

Med de inskränkingar och undantag, som af grundlag och denna stadga bestämmas eller betingas, skall ej från skiljaktighet i kristen trosbekännelse härledas någon skilnad i Svenska medborgares rättigheter eller skyldigheter.

Är främmande trosbekännare af sådan lära, som ej tillstädjer honom att aflägga i lag föreskrifven ed, då den erfordras, förordne Konungen, sedan Högsta Domstolen blifvit hörd, huru förfaras bör.

§ 11.

Vill någon träda ur Svenska kyrkan; göre han hos kyrkoherden i den församling, hvartill han hör, skriftlig anmälan derom till anteckning i kyrkoboken, hvarefter han är från kyrkan skiljd. Dock får en sådan anmälan ej göras af annan person än den, som fyllt 18 år.

Varder den, som ej fyllt 18 år, upptagen i främmande, i riket befintligt religionssamfund; vare den, som honom upptagit, förfallen till böter från och med 50 till och med 300 R:dr; dock sker härigenom icke någon inskränking af 7 § i denna stadga.

§ 12.

Främmande trosbekännare, eller den, som till utträde ur Svenska kyrkan sig anmält, må ej i annat fall än grundlagarne föreskrifva innehafva någon tjänst eller

eller anförtros något uppdrag, eller deltaga i behandling eller afgörande af frågor, som kyrkan eller den offentliga undervisningen röra.

§ 13.

Om någon, hvilken af föräldrar eller målsman fått sig anförtrodt att uppfostra eller undervisa barn i den Lutherska läran, söker under utöfningen af sådant uppdrag bibringa barnet annan tro; vare förfallen till böter från och med 100 till och med 300 R:dr.

§ 14.

Genom denna Stadga sker ej någon ändring af hvad i afseende å Mosaiska trosbekännare stadgadt är.

§ 15.

Böter, som i denna Stadga bestämda äro, beräknas i Riksmünt och tillfalla de fattiga. Saknar den bötfälde tillgång till böterna, skola de förvandlas till fängelse efter de grunder, som gälla för förvandling af böter enligt Utsökningens-balken.

Då man tillåter medlemmar af Svenska kyrkan att öfvergå till annat trosamfund och bilda särskild församling, inträder, med hänseende till samhällsordningens betryggande, ett oafvisligt behof att genom lag bestämma deras ställning i Staten och ordna deras förhållanden till kyrkan. Det vore därför icke välbetänkt att, såsom Herr Svensén alternativt föreslagit, helt enkelt upphäfva ifrågavarande lagbestämmelser, utan att sätta något annat i stället. Utskottet går alltså att pröfva motionärernes författningsförslag för att tillse huruvida och i hvad mån dessa förslag må föranleda ändring i gällande lagstiftning; och finner Utskottet lämpligt att dervid i ordningen för framställningen följa lagen af den 23 Oktober 1860.

I fråga om rättigheten för främmande trosbekännare att bilda egna församlingar finnes i 1 § af nuvarande lag stadgadt såsom vilkor Konungens bifall. Enligt motionärernes förslag skulle detta vilkor borttagas. Härför skulle ej möta någon synnerlig betänklighet, om man i likhet med motionärerne lemnade å sido den hos oss i gällande lag antagna grundsats, att ej någon anses från Svenska

kyrkan skild, förr än han blifvit i annat tillåtet religionssamfund upptagen. Men på skäl, som här nedan skola angifvas, torde denna grundsats böra i lagstiftningen bibehållas; och det blir då nödigt att veta, huruvida det religionssamfund, till hvilket den dissenterande ansluter sig, är till sin trosbekännelse och församlingsordning sådant, att det kan af Staten erkännas. En blott anmälan hos Öfverståthållare-embetet eller Konungens Befallningshafvande, på sätt Herr Svensén föreslagit, är icke för ändamålet tillfyllestgörande. Dertill erfordras, att Staten, efter behörig granskning af lärosatserna och församlingsordningen, erkänner den nya församlingen; och som denna med sina lärare och föreståndare, hvilkas åtgärder och intyg tillerkännas offentlig verkan och vitsord, sålunda iklädes en viss officiel egenskap, synes lämpligast, att ifrågavarande granskning sker hos Kongl. Maj:t, helst som icke ens inom Svenska kyrkan får bildas kyrkosamfund eller församling med officiel karakter och den befogenhet, som lag i allmänhet tillägger sockenmenigheter, med mindre Konungen sådant tillåt. Af andan i förevarande lagstadganden framgår, att ur religiös synpunkt ingen annan omständighet än trosbekännelsens egenskap af *kristen* betingar tillåtelsen att bilda församling samt att den *offentliga* religionsöfningen är inskränkt endast inom *lags och sedlighets gränser*. Detta blir än mera tydligt, om uttrycket i nuvarande lag "Finner Konungen skäl att ansökningen bifalla" ändras till "Finner Konungen den lära och församlingsordning ej vara emot lag eller sedlighet stridande." Derigenom att Konungen på förhand tillser, att läran är kristen och att trosbekännelsen och församlingsordningen icke innehålla något mot lag och sedlighet stridande, torde anledning till upplösning af redan bildad församling mindre ofta förekomma, och i samma mån undvikas den med sjelfva upplösningen förenade rubbning och oreda i samhället.

Om således, efter Utskottets åsigt, berörda villkor bör i lagen kvarstå, så synes deremot något giltigt skäl ej förefinnas för bibehållande af det i samma § förekommande förbud för dissenterförsamling att förrätta offentliga kyrkobruk och andaktsöfningar annorstädes än inom församlingens kyrka, bönehus eller kyrkogård. Detta förbud kan nemligen, såsom anmärkt blifvit, utgöra hinder för gudstjensts hållande i det fall, då församlingen icke har eget bönehus eller egen kyrka; och en dylik inskränkning torde så mycket mindre kunna anses erforderlig, som 5 § föreskrifver, att innan något hus eller rum af församlingen begagnas till gudstjenst eller andaktsöfning, skall föreståndaren derom göra anmälan hos polismyndigheten i orten.

Enär dissenterförsamlings föreståndare fungerar såsom församlingens representant i afseende på förhållandet till Staten, med skyldighet och befogenhet att föra föreskrifna anteckningar, lemna förteckning å församlingens medlemmar, utfärda betyg på sätt som för den Svenska kyrkans presterskap är föreskrifvet o. s. v., är det af största vigt, att föreståndaren, innan han i sådan egenskap af

Staten erkännes, inför den offentliga myndigheten styrker, att han af församlingen antagen är.

Sjunde § i gällande dissenterlag är af denna lydelse:

“Förvärfvande af fast egendom i riket vare främmande trosbekännares församlingar, inrättningar eller stiftelser förbjudet; dock må tillåtet främmande religionssamfund, hvarom i 1 § sagdt är, med Konungens tillstånd förvärfva eganderätt till den jord, som för utrymme till kyrka eller kyrkogård erfordras.

Å allmänna begravningsplatser må främmande trosbekännare hädanefter liksom hitintills, erhålla lägerstad för sina döde.”

Den egentliga grunden för denna restriktion i fråga om rättigheten för dissenterförsamlingar att förvärfva fast egendom torde vara att söka i fruktan för jesuitisk inflytelse. Någon anledning till farhåga i detta hänseende lär dock numera ej förefinnas. Med en alltmer stigande upplysning och den offentlighet, som i vårt land är allmän, synes ifrågavarande inskränkning kunna helt och hållet upphävas, utan att några samhällsvådliga följder deraf äro att emotse, helst särskilda föreskrifter finnas meddelade i fråga om utländnings rätt att besitta fast egendom i riket. När Staten medgifver en församlings bildande, bör den ej fränkänna henne rättighet att förskaffa sig hvad som erfordras för det ändamål, hvarför församlingen blifvit erkänd. I Norge, hvars dissenterlag icke innehåller något motsvarande stadgande, har erfarenheten visat, att dylikt förbud derstädes icke varit erforderligt.

I 8 § stadgas, att “skolor och andra undervisningsanstalter må ej af främmande trosbekännare inrättas eller upplåtas för andra än bekännare af deras egen troslära eller deras barn”; hvarjemte sednare momentet af samma § innehåller förbud för sådan trosbekännare att vid sammankomst till andaktsöfning af Svenska kyrkans medlemmar hålla föredrag. Dessa stadganden äro uppenbarligen rigtade mot proselytmakeriet. Men om de ansetts lämpliga under en tid då lagen med stränga straff belade den, som gjorde sig skyldig till affall från statskyrkan, torde de dock ej vara öfverensstämmande med nutidens äfven i lagstiftningen inrymda mera frisinnade åsigtter i detta sednare hänseende. Det synes föga konsekvent att tillåta en fader att med sitt barn öfvergå till främmande religionssamfund, men deremot förhindra honom att, qvarblifvande i Svenska kyrkan, låta barnet njuta undervisning i verldsliga stycken uti en för det främmande samfundet inrättad skola, då han hyser förtroende för föreståndaren eller läraren. Likasom tillträde till Statens skolor lemnas dissenters barn, utan att deras från Svenska kyrkan afvikande religiösa tro derigenom anses till spillo gifven, då de äro befriade från skyldigheten att der njuta religionsundervisning, så synes å andra sidan borttagandet af ifrågavarande förbud ej böra medföra några vådliga följder, helst såsom regel torde få antagas, att föräldrar och målsmän af naturlig omtanke för barnens väl skola låta sig angeläget vara att icke anförtro dessa i händerna på lärare som kunde misstänkas att vilja utöfva ett obehörigt inflytande på barnens uppfostran i religiöst afseende. I andra länder

med religionsfrihet finnas s. k. blandade skolor, hvilka besökas af både protestanter och katoliker och hvarest religionsundervisningen meddelas af olika lärare för olika trosbekännelser.

I fråga om äktenskaps afslutande föreskrifves i 9 §: "Vigseln må i det fall, att både mannen och qvinnan tillhöra främmande religionssamfund, som tillåtet är, förrättas efter dess bruk. Är blott endera medlem af sådant samfund, skall vigsel ske af Svenska kyrkans presterskap." Utskottet kan icke finna något giltigt skäl dertill, att hädanefter mera än hittills göra det till ett tvång för dem, som vilja ingå äktenskap, att, då de tillhöra olika religionssamfund, underkasta sig formaliteterna af det civila äktenskapet, på sätt den ene af motionärerne föreslagit. För äktenskap inom de här i landet redan tillåtna katolska och reformerta religionssamfundena fordras för närvarande ej något annat än vigsel. Det kan för mången vara motbjudande, ja till och med stridande mot dess religiösa åsichter att avsluta äktenskapet inför civil myndighet; och dessa kunde med allt fog framställa den fråga, hvarför ett tvång, som bekännare af Statskyrkan icke äro underkastade, skall de förra åläggas. Det kan likväl inträffa, dels då kontrahenterna tillhöra olika främmande religionssamfund, att den ene till följd af religiösa betänkligheter ej vill underkasta sig vigsel efter det bruk, som för det religionssamfund, hvartill den andre hörer, är antaget, dels ock att, då endera är medlem af främmande religionssamfund, men den andre tillhör Svenska kyrkan, den förre af enahanda orsak anser sig förhindrad att låta viga sig af Svenska kyrkans presterskap. För dessa fall inträder behöfligheten af det civila äktenskapet; och bör dervid förfaras på sätt i Kongl. Förordningen angående giftermål emellan kristen och mosaisk trosbekännare den 20 Januari 1863 är stadgadt.

Med afseende å barn af äkta makar, af hvilka blott den ena tillhör främmande religionssamfund, finnes för närvarande stadgadt, att "då skall barnet, om fadren tillhör Svenska kyrkan, uppfostras i den rena evangeliska läran; är modren af denna lära, och har skriftligt aftal om barnens uppfostran blifvit emellan makarne träffadt före äktenskapet och inför Konungens Befallningshafvande eller Öfverståthållare-embetet uppvisadt; lände då det till ofterrättelse; har ej sådant aftal skett; vare fadren efterlåtet att uppfostra barnet i den tröslära, han bekänner." Frågan om barnens uppfostran i den ena eller andra religionen är af den ömtåliga och grannliga beskaffenhet, att begge föräldrarne dervid böra tillerkännas lika stort inflytande. Skall barnet, då fadren tillhör den evangeliskt-lutherska läran, uppfostras i denna, så bör enahanda förhållande ega rum när modren är lutheran; och om det tillåtes den förre, då han tillhör främmande trossamfund, att före äktenskapet träffa aftal om barnens uppfostran, bör enahanda förman tillerkännas modren. Enär gällande lag icke innehåller några bestämmelser uti ifrågavarande hänseende, för den händelse att föräldrarne lefva åtskiljda, eller en af dem är död, eller barnet njuter underhåll af allmänna medel, eller är af

oäkta börd, utan att vara i åtnjutande af sådant underhåll, så torde föreskrifter härutinnan böra meddelas med iakttagande af den grundsats, att barnet anses tillhöra det samfund, hvaraf den, som har det i sin vård, är medlem.

Ehuru barn, som icke uppfostras i den evangeliskt-lutherska läran, må fritagas från undervisningen deruti vid de offentliga läroverken, ligger det dock i Statens eget intresse att tillse, det äfven sådana barn erhålla nödig religionskunskap. Ett åsidosättande häraf skulle lemna rum för en frihet, som sannolikt skulle locka till affall från statskyrkan; ty det lärer icke kunna förnekas, att mången anser det som en tung börda, en obillig fordran, att han skall draga försorg om sina barns undervisning. Icke är det väl någon förlust för statskyrkan, att sådana medlemmar öfvergifva henne; men Staten tager skada deraf, att det uppväxande slägtet lemnas utan religionsundervisning. Härtill kommer samhällets pligt emot barnen. Likasom i det borgerliga samhället tillfälle bör gifvas en hvar att förvärfva de nödvändigaste borgerliga kunskaper, så må också i det kristna samhället en hvar kunna påräkna att erhålla undervisning till inhemtande af den kristendomskunskap, som anses nödvändig; och om föräldrar och målsmän åsidosätta sin pligt i detta hänseende, må samhället öfvertaga den. Detta är ett hufvudmoment i den omsorg, som samhället har att egna individen, och denna samhällets skyldighet upphäfves icke i afseende på främmande trosförvandter, derföre att deras kyrkliga ställning är exceptionel. Beträffande den åtgärd, som bör vidtagas, då föräldrar eller målsmän försumma sin ifrågavarande skyldighet, synes det lämpligast vara, att vederbörande skolstyrelse eller rektor i sådant fall eger förordna, att barnen skola delta i den religionsundervisning, som i den offentliga skolan meddelas.

Enligt 14 § i 1860 års Förordning skall den, som önskar öfvergå från Svenska kyrkan till främmande religionssamfund, först undervisas och förmanas af sina själasörjare, vidare varnas af domkapitlet eller dess tillförordnade ombud och slutligen, om han ändock framhårdar i sin föresats, personligen hos kyrkoherden i den församling, hvartill han hörer, göra anmälan derom till anteckning i kyrkoboken; dock skall han ej anses från kyrkan skild, förr än han, efter uppnådd ålder af aderton år, blifvit i annat, i Riket tillåtet religionssamfund upptagen. Ändamålet med berörda undervisning, förmaning och varning torde i de flesta fall förfelas, när dessa formaliteter innebära ett moraliskt tvång, som snarare är egnadt att alstra bitterhet hos den som utgör föremålet. Själasörjaren bör ej sakna utväg att äfven, utan lagens biträde bereda sig tillfälle att genom undervisning och varning söka förhindra ett förhastadt steg af den, som står i begrepp att öfvergå till främmande trossamfund. Utskottet anser derföre, att lagen i denna del bör ändras, med föreskrift endast, att den dissenterande, som hos kyrkoherden anmält sin afsigt att från Svenska kyrkan öfvergå till främmande religionssamfund, skall, sedan minst två månader efter sålunda gjord anmälan förflutit, personligen inställa sig hos kyrkoherden. Genom en sådan mellan-

tid lemnas rådrum till besinning för den, som möjligen af öfverilning beslutar sig för att utträda ur statskyrkan; och derigenom att han vid det tillfälle, då anmälan för andra gången göres, skall personligen inställa sig hos kyrkoherden, blir denne i tillfälle att göra de föreställningar, som af pligt och kristlig kärlek förestafvas.

Såsom här ofvan redan blifvit antydt, finner Utskottet stadgandet, att ej någon må anses från Svenska kyrkan skild, förr än han blifvit i annat religions-samfund upptagen, böra oförändradt bibehållas. Genom antagandet af motionärernes förslag såsom lag skulle här i landet möjligen komma att finnas personer, icke tillhörande något religionssamfund, personer utan all religiös öfvertygelse eller om hvilkas religiösa tro icke någon skulle hafva pligt att taga kännedom. Religiös tro sammanhänger dock så noga med individens sedlighet och aktning för lag och samhällsordning, att det ingalunda kan vara med Statens ändamål förenligt att tillåta någon att slita alla band med kristen församling, för att, ställd utom gemenskap med den Svenska kyrkan eller något annat erkänt tros-samfund, förblifva från kyrkan helt och hållet skild och af dess inflytande alldeles oberoende. Historien känner icke någon religionslära, som haft blott en bekännare. Hvarhelst en sådan lära funnits har den varit omfattad af flera tros-förvandter, hvilka förenat sig till gemensamt trossamfund.

Vidkommande Kongl. Förordningen den 23 Oktober 1860, angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära, så innehåller denna författning hufvudsakligen ansvarsbestämmelser *dels*, enligt 1 §, för den som offentligen förkunnar eller till annans förledande annorledes utsprider lärosatser, som mot den rena evangeliska läran stridande äro; *dels*, enligt 2 §, för den som söker genom bedrägliga medel, hotelser eller löften om timliga fördelar förmå annan till affall från den rena evangeliska läran, äfvensom för den, hvilken af föräldrar eller målsman fatt sig anförtrodt att uppfostra eller undervisa barn, som tillhör Svenska kyrkan, men söker under utöfningen af sådant uppdrag bibringa barnet annan tro, än den, som med den rena evangeliska läran öfverensstämmer; *dels* ock, enligt 4 §, för den, som till deltagande i främmande trosbekännares andaktsöfning nödgas eller lockas den, som minderårig är, eller under hans lydnad står, och till Svenska kyrkan hör. — Dessa bestämmelser, med undantag af hvad 2 § innehåller, stå icke väl tillsammans med ofvan uttalade grundsatser i fråga om främmande trosbekännare och deras religionsutöfning; hvadan, enligt Utskottets åsigt, ofvannämnda Kongl. Förordning bör upphävas, med undantag endast af 2 §, hvars stadgande derefter lämpligast torde kunna inflyta i Förordningen angående främmande kristna trosbekännare och deras religionsöfning.

På nu anförda hufvudsakliga skäl får Utskottet, i anledning af ifrågavarande motioner, värdsamt hemställa,

att Riksdagen ville för sin del besluta en författning, angående främmande kristna trosbekännare och deras religionsöfning, så lydande:

Med upphäfvande af ej mindre Kongl. Förordningen, angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära, den 23 Oktober 1860, än äfven Kongl. Förordningen, angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning af nämnde dag, förordnas som följer:

§ 1.

Vilja bekännare af annan kristen lära, än den evangeliskt Lutherska, förena sig i församling, göre derom hos Konungen ansökning och uppgifve sin trosbekännelse och församlingsordning. Bifoge ock betyg om sådan anmälan för utträde ur Svenska kyrkan, som i 13 § sägs.

Finner Konungen den lära och församlingsordning ej vara emot lag eller sedlighet stridande, då må sådan församling tillåtas.

Sålunda tillåtet religionssamfund ege rätt till fri religionsöfning. Enahanda rätt tillkomme ock de på grund af hittills gällande författningar redan bildade församlingar af främmande trosbekännare.

§ 2.

Församling, som i 1 § sägs, vare oförhindrad att sjelf kalla prest eller lärare.

Hvarje församling anställe såsom föreståndare en välfrejdad person, hvars vård hennes angelägenheter anförtros kunna, och göre derom anmälan i Stockholm hos Öfverståthållare-embetet och annorstädes i riket hos Konungens Befallningshafvande. Föreståndare skall innan han i sådan egenskap erkännes, hos Konungens Befallningshafvande eller Öfverståthållare-embetet styrka att han af församlingen antagen är.

§ 3.

Varder rättigheten till fri religionsöfning, genom öfverträdelse af lagens eller sedlighetens bud, eller eljest miss-

brukad, eller underlåter församling att iakttaga hvad i afseende på föreståndare är i 2 § föreskrifvet; då må efter Konungens förordnande församlingen upplösas.

§ 4.

Föreståndaren åligge, att noggrant föra de anteckningar, som af Konungen föreskrifvas; att desamma inför domstol, Konungens Befallningshafvande eller Öfverståthållare-embetet vid anfordran förete; att inom en månad efter hvarje års slut till Konungens Befallningshafvande eller Öfverståthållare-embetet aflemna förteckning å församlingens medlemmar samt under årets lopp ingångna äktenskap eller inträffade födelser eller dödsfall i församlingen; att på sätt, som för Svenska kyrkans presterskap är stadgadt, utfärda betyg och till offentliga myndigheter lemna upplysningar om församlingens medlemmar; samt att för öfrigt ställa sig till efterrättelse lag och de särskilda föreskrifter, som af vederbörande honom meddelas.

§ 5.

Innan något hus eller rum af församlingen begagnas till gudstjenst eller andaktsöfning, skall föreståndaren derom göra anmälan, å landet hos kronofogden i orten och i staden hos poliskammaren, der sådan finnes, men i annat fall hos magistraten.

Vid församlingens gudstjenst eller andaktsöfning må ej den offentliga myndigheten i orten tillträde förvägras.

§ 6.

Ej tillåtes någon munk- eller nunneorden, eller inrättande af kloster.

§ 7.

Lysning till äktenskap skall, ändå att så väl mannen som qvinnan äro af främmande trosbekännelse, afkunnas i den till Svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område qvinnan är boende; dock att lysningen, der begge äro med-

medlemmar af tillåtet främmande religionssamfund, af dess föreståndare utfärdas.

Vigsel må i de fall, då både mannen och qvinnan tillhöra främmande religionssamfund, förrättas efter dess bruk. Är blott endera medlem af sådant samfund, verkställs vigseln af Svenska kyrkans presterskap.

Äktenskap emellan medlemmar af främmande religionssamfund eller emellan medlem af sådant samfund och medlem af Svenska kyrkan vare ock tillåtet utan att vigsel dervid sker. Detta äktenskap skall i slägtingars eller andra vittnens närvaro ingås inför magistrat i stad eller kronofogde å landet. Magistrat eller kronofogde åligge dervid i afseende på mannens och qvinnans hinderlöshet och ledighet till äktenskap den tillsyn, som enligt lag tillkommer prest, den der vigsel förrätta skall. Sedan affordras så väl mannen som qvinnan deras frivilliga ja och samtycke till giftermålet, och varden de derpå för äkta makar förklarade. Hvad sålunda förekommit skall upptagas i protokoll, hvilket, der äktenskap är inför kronofogde ingånget, jemväl af vittnen bestyrkes. Magistrat och kronofogde skola de inför dem afslutade äktenskap anmäla hos vederbörande presterskap, eller, der begge makarne tillhöra främmande religionssamfund, hos församlingens föreståndare, på sätt om anmälan af vigsel för vigselförrättare stadgadt är.

§ 8.

Barn af äkta makar, som begge äro medlemmar af främmande religionssamfund, tillhöra detta, och må uppfostras i den lära föräldrarne bekänna. Är blott endera maken medlem af sådant samfund; och har ej skriftligt afställt om barnens uppfostran i den ena eller andra trosbekännelsen blifvit före äktenskapet träffadt och vid eller före dess ingående för kronofogde eller magistrat uppvisadt, då skall barnet uppfostras i den Evangeliskt Lutherska läran. Lefva föräldrarne åtskilda, eller äro begge eller endera af dem döde, eller njuter barnet underhåll af allmänna medel, tillhöra det den församling, hvaraf den, som har det i sin vård, är medlem.

Barn af föräldrar, som icke ingått äktenskap med hvarandra, tillhöre samma religionssamfund som modren eller den, som om barnets vård och uppfostran drager försorg.

Barn, som icke uppfostras i den Evangeliskt Lutherska läran, må, på begäran af föräldrar eller målsmän, fritagas från undervisning deruti vid de offentliga läroverken, dock åligge vid folkskolorne skolstyrelsen och vid elementarläroverken rektor att tillse att dessa barns undervisning i afseende på religionen ej varder försummad. Försumma föräldrar, husbönder eller andra, som äro i föräldrars ställe, att behörigen sörja för barnens religionsundervisning, då ege skolstyrelsen eller rektor anbefalla att barnen skola delta i den undervisning i detta ämne, som i skolan meddelas.

§ 9.

Främmande trosbekännare skall ej anses oberättigad att embetsåtgärd af Svenska kyrkans presterskap påkalla; dock att vid sådan förrättning kyrkans handbok brukas. Med lärotvist, som kan samvetet bekymra, må prest i ty fall ej besvara: ej heller skall han sin embetsåtgärd någon medlem af tillåtet främmande religionssamfund påtvinga.

§ 10.

De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till Svenska kyrkan, eller hennes presterskap, eller betjening, vare medlem af tillåtet främmande religionssamfund ej pliktig att gälda i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd.

§ 11.

Med de inskränkningar och undantag, som af grundlag och denna förordning bestämmas eller betingas, skall ej från skiljaktighet i kristen trosbekännelse härledas någon skilnad i Svenska medborgares rättigheter eller skyldigheter.

§ 12.

Bekänner medlem af främmande religionssamfund sådan lära som ej tillstädjer honom att afägga i lag föreskrifven

ed, då den erfordras; förordne Konungen, sedan Högsta Domstolen blifvit hörd, huru förfaras bör.

§ 13.

Vill någon öfvergå från Svenska kyrkan till främmande religionssamfund, göre derom anmälan hos kyrkoherden i den församling han tillhör. Fortfar han i sitt beslut, inställe sig, sedan minst två månader efter sålunda förut gjord anmälan förflutit, personligen hos kyrkoherden och förnye sin anmälan med uppgift å det främmande religionssamfund, hvori han vill inträda. Kyrkoherden göre härom anteckning i kyrkboken och meddele deröfver bevis. Ej skall någon anses från Svenska kyrkan skild förr än han iakttagit hvad här ofvan finnes föreskrifvet, och blifvit i annat religionssamfund upptagen; ej heller må någon från Svenska kyrkan utträda, innan han blifvit konfirmerad eller visat sig ega derför nödig kristendoms-kunskap eller fyllt 18 år. Barn som ej fyllt 15 år, då föräldrarne från Svenska kyrkan öfvergå till annat religionssamfund, anses tillhöra detta, der ej föräldrarne vid sitt utträdande för kyrkoherden förklarar att barnet skall kvarblifva i Svenska kyrkan. Föreståndare för särskildt religionssamfund åligge att inom två månader från det medlem af Svenska kyrkan blifvit i samfundet upptagen derom underrätta kyrkoherden i den församling, hvartill den upptagne hört.

§ 14.

Medlem af främmande religionssamfund eller den som till utträde ur Svenska kyrkan sig anmält må ej i andra fall, än grundlagens stadgande om utöfning af riksdagsmannarätt föranleder, delta i behandling eller afgörande af af frågor, som kyrkan eller den offentliga undervisningen röra.

Innehar den, som till utträde ur Svenska kyrkan sig anmält, offentlig tjenst; varde han derifrån skild, der ej tjensten är af beskaffenhet, att han utan afseende å sin trosbekännelse kunnat till densamma nämnas samt Konungen eller den myndighet, som eger att tjensten tillsätta, finner skäligen att honom dervid bibehålla.

§ 15.

Söker någon genom bedrägliga medel, hotelser eller löften om timliga fördelar förmå annan till affall från Svenska kyrkan vare förfallen till böter från och med tjugo till och med femhundra Riksdaler eller fängelse i högst ett år.

Lag samma vare om någon, hvilken af föräldrar eller målsmän fått sig anförtrödt att uppfostra eller undervisa barn, som tillhör Svenska kyrkan, söker, under utöfningen af sådant uppdrag, bibringa barnet annan tro än den, som med den Evangeliskt Lutherska läran öfverensstämmer.

§ 16.

Underlåter föreståndare för främmande religionssamfund att iakttaga hvad honom enligt denna författning åligger; dömes till böter från och med tjugo till och med femhundra Riksdaler eller fängelse i högst ett år.

Såsom följd häraf och då Kongl. Förordningen angående giftermål emellan kristen och mosaisk trosbekännare den 20 Januari 1863 i 2:dra och 4:de §§ hänvisar till Kongl. Förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 23 Oktober 1860, får Utskottet vördsamt föreslå,

att Riksdagen må för sin del ändra nämnda §§ i Kongl. Förordningen den 20 Januari 1863 till följande lydelse:

§ 2.

Om lysning till sådant äktenskap, äfvensom till äktenskap emellan mosaisk trosbekännare och medlem af annat främmande religionssamfund, som i riket tillåtet är, gälle hvad särskildt stadgadt finnes.

§ 4.

I fråga om den religion, hvori barn bör uppfostras, gälla hvad angående särskildt religionssamfund stadgadt är.

Stockholm den 11 Maj 1868.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr Grefve *Sparre*: "Frågan om religionsfrihetens utvidgande är en af dem, åt hvilka jag vid denna riksdag, likasom vid föregående, såsom ledamot af Lag-Utskottet, med förkärlek egnat min tid och mitt ringa mått af krafter. Olyckligtvis hafva denna gång de frågor, som berott på detta Utskotts handläggning, varit alltför många och derjemte af alltför stor omfattning för att kunna blifva nöjaktigt behandlade. Det förslag, som nu framlägges, tillkommet, under en ovanligt stor meningsskiljaktighet, genom en mängd voteringar, vid hvilka ofta den aflagda sedeln gaf utslaget, kan svårligen ega den fullständighet och det inre sammanhang, som af ett sådant, utgånget från Lag-Utskottet, kunde begäras. Tiden har icke heller medgifvit den slutliga revision deraf, som vid sådana arbeten är så ytterst behöflig. Förslaget må emellertid vara ett bevis om Utskottets bemödande att draga ett strå till stacken. Jag har likväl, till Utskottets och min egen ursäkt, velat redogöra för dessa skäl till det bristfälliga innehållet."

af Herr *von Möller*;

af Herr *Beckman*;

af Herr *Caspersson*: Emot Utskottets förslag rörande sättet att ingå äktenskap är jag i så måtto af skiljaktig mening, att jag anser nu varande stad-

ganden böra bibehållas då en af kontrahenterna tillhör statskyrkan; men tillhöra begge kontrahenterna främmande religionssamfund, är ej lämpligt att i lagen intages något stadgande, som har afseende på ett sådant samfunds religiösa ceremonier eller föreskrifver huru dessa böra förrättas för att medföra laga verkan, och icke heller kan jag godkänna att alternativa sätt att ingå äktenskaplig förening tillåtas, helst i förekommande fall svårighet derigenom kunde uppstå att utreda huruvida ett äktenskap vore lagligen afslutadt eller icke. I följd af dessa åsikter vill jag för min del, i afseende på dissenters, icke antaga annat sätt att med laga verkan avsluta äktenskap, än det som eger rum inför civila myndigheter, utan att vilja stadga något om vigsel, hvilken helt och hållet öfverlemnas åt kontrahenternas eget godtfinnande att förskaffa sig eller icke.“

af Herr Ribbing:

a) mot den föreslagna § 2. “Den frihet, som är i fråga så i de i ämnet afgifna motioner, som i Utskottets Betänkande och förslag, är frihet i religiös bekännelse och öfning; de gränser, som för samma frihet i lag skola bestämmas, enligt samma motioner och betänkande, att tros läran och religionsöfningen skola vara kristna samt ej innebära en sådan uppfattning af kristendomen, att de strida mot Statens lag och sedlighet. Något annat eller utöfver det nämnda är i förevarande fall hvarken begärtdt eller i fråga satt. Skall nu en garanti för iakttagande af nämnda gränser finnas vid den, inom desamma tillåtna, fria religionsöfningen, så fordras för en sådan för det första, att sjelfva bekännelsen och församlingsordningen äro kristliga samt öfverensstämmande med lag och sedlighet, och detta finnes uttryckt i förslaget 1:sta §. Men för det andra fordras ock, att den religiösa verksamhet eller fortgående religiösa uppfostran, hvaraf just sjelfva religionsöfningen för alla dem, som deri deltaga, består, skall ega samma karakterer, eller med andra ord att det religiösa lärandet och församlingslifvet skola stå i öfverensstämmelse med och utgöra en verklig tillämpning af läran, hvarför utan denna, dess kristlighet, lagenlighet och sedlighet förblifva en tom bokstaf. Garantien härför måste sökas hos församlingsläraren eller föreståndaren och beror i första hand af hurudan denne är. Några på förhand gifna garantier i afseende på *viljan* hos denne kunna naturligen i detta fall, lika litet som i några andra fordras eller gifvas; men väl kan Staten, och detta utan att blanda sig i eller pröfva den *religiösa* eller *theologiska* bildningen hos det fria religionssamfundets lärare eller föreståndare, hos denne, liksom hos dem, som skola blifva församlingslärare inom statskyrkan, fordra sådana garantier, som äro gifna i och prof på *den förmåga*, hvilken beror af allmänt humanistisk bildning. Behofvet och gagnet af en sådan bildning hos läraren eller föreståndaren torde lika litet beträffande det särskilda religionssamfundet, som när fråga är om statskyrkan, kunna förnekas, så mycket mindre som äfven sednaste tiders erfarenhet visar, huru predikanter uppträdt, som äfven med det varmaste religiösa nit och den största välmening, dock i följd af brist på all förståndsodling och

insigter, framställt allt annat än en sund och sann predikan af den lära, hvars förkunnare de angifvit och ansett sig vara, samt huru, sådant oakadt, dylik predikan haft ganska mäktig inverkan och dragit till sig troende åhörare. Icke heller kan en af Staten fordrad garanti i fråga om dylik bildning anses utgöra ett ingrepp i den ifrågavarande religiösa friheten, då denna hvarken är begärd eller enligt föreslaget lagstadgande skulle utöfvas *utom* ofvan anförda gränser. Fastmer ligger ett uttryck af sann liberalitet från Statens sida långt mera i att i hvad som för statskyrkans och de särskilda religionssamfundens samt bådas väl är lika och gemensamt, samt ej går in på de sistnämndas särskilda religionslära, göra dem likställiga, än att *blott* sörja för statskyrkan, men lemna de från denna afvikande, ehuru medborgare i Staten, lika väl som medlemmarne af statskyrkan, åt deras öde när dock frågan är om den viktigaste af alla angelägenheter.

Det är på ofvan anförda grunder jag vördsamt hemställer, att § 2 i den föreslagna lagen må få följande lydelse:

Innan sådan ny församling, som i föregående § säges, erkännes, skall den af församlingen antagne prest eller föreståndare, i Stockholm hos Öfverståthållare-embetet och i öfriga delar af riket hos Konungens Befallningshafvande, förete intyg, att han vid anstalt för bildande af lärare inom den kyrka, han tillhör, fullgjort hvad för utöfvande af samma befattning fordras, eller ock, att han aflagt de prof på allmän och humanistisk bildning, hvilka enligt gällande lag och författningar utgöra vilkor för inskrifning i theologisk fakultet inom riket och ordination till prest inom Evangeliskt Lutherska kyrkan; samt derjemte styrka, att han af församlingen antagen är.“

b) mot sednare delen af den föreslagna § 8.

“Då äktenskapet är en förening med hufvudsakligt religiöst-sedligt ändamål, anser jag ock, att en religiös akt är den rätta formen för dess ingående. Att undantag härifrån kunna finnas nödiga och såsom sådana godkännas, bevisar intet mot regelns giltighet. Sådana undantag kunna, utom äktenskap mellan judar och kristne, der, i följd af de religiösa bekännelsernas olikhet, intet formulär för den religiösa akten finnes, äktenskap vara, der båda kontrahenterna äro kristna dissenters, enligt den grundsats, att Staten ej bör blanda sig i något, som till deras religion, inom lagligen bestämda gränser, hörer. Så snart åter som ena kontrahenten är medlem af statskyrkan, kan, just derföre, den äktenskapliga förbindelsen, äfven till dess religiöst-sedliga sida, ej för Staten anses främmande, och de formella svårigheter för det religiösa fullbordandet af äktenskapet, som med nu befintliga lagstiftning dervid kunna uppstå, kunna häfvas, om i vår lag, såsom i den Norska, stadgas, att kontrahenten af främmande trosbekännelse ej, för att erhålla vigsel, behöfver förete dop- och nattvardsattester.

Några skrupler, att enligt det för vår statskyrka gällande vigselformulär låta viga sig, kunna, med hänsigt till innehållet af detta formulär, ej hos en kristen, han må vara af den ena eller andra trosbekännelsen, på allvar uppstå. Men derigenom att de fall, då äktenskap endast genom borgerlig sanktion kunna ingås, reduceras till det minsta möjliga antal, bör nemligen motverkas den följd, som historien visat af borgerligt knytande af äktenskaplig förbindelse inom det allmänna, nemligen äktenskapens ingående och betraktande såsom andra, passagera förbindelser.

Det är af dessa grunder som jag för min del får föreslå, att, i öfverensstämmelse med hvad i Norska dissenterlagen finnes stadgadt, §:n må erhålla följande lydelse:

Äktenskap mellan man och qvinna, tillhörande ett och samma främmande religionssamfund, må, der samfundet eger af Staten erkända och till vigsel förrättande berättigade prester, fullbordas efter det samfunds bruk. I motsatt händelse, äfvensom i det fall, att medlemmar tillhörande religionssamfund, som nyss är sagdt, sjelfve sådant önska, skall äktenskapet i släktingars eller andra vittnens närvaro ingås inför magistrat i stad eller kronofogde å landet. Magistrat eller kronofogde åligge dervid i afseende å mannens och qvinnans ledighet till äktenskap den tillsyn, som enligt lag tillkommer prest, den der vigsel förrätta skall; sedan affordras så väl mannen som qvinnan deras frivilliga ja och samtycke till giftermålet och varde de derpå för äkta makar förklarade. Hvad sålunda förekommit, skall i protokoll upptagas och varde det, om äktenskapet är inför kronofogde ingånget, jemväl af vittnen bestyrkt. Magistrat och kronofogde åligge, att inför dem avslutade äktenskap hos vederbörande presterskap anmäla på sätt om anmälan af vigsel för vigselförrättare stadgadt är.

Äktenskap mellan medlem af Svenska kyrkan samt af särskildt religionssamfund ingås medelst vigsel af Svenska kyrkans presterskap, dock att dervid ej fordras bevis för medlemmen af det särskilda religionssamfundet om dop och nattvardsgång.“

af Herr *Lemchen*: “Den fråga, som i Lag-Utskottets ofvanstående Utlåtande blifvit behandlad, är kanske den viktigaste, som vid denna riksdag hos Utskottet förekommit. För dess fullständiga utredning och för uppgörande af en riktig och god författning angående främmande trosbekännare eller så kallade dissenter hade

hade ock erfordrats mycket mera tid och arbete, än Utskottet kunnat deråt egna, utan att åsidosätta eller förbigå andra viktiga ärenden, som på grund af Kongl. Maj:ts nådiga Propositioner och inom Kamrarne väckta motioner bort af Utskottet handläggas. Det må därför icke läggas Utskottet till last, att dess Utlåtande i denna fråga till Kamrarne inkommer så kort tid före riksdagens avslutande. Ej heller må med skäl kunna klandras, om Utskottet eller någon dess ledamot icke kunnat eller medhunnit att uppgöra ett sådant lagförslag, som, utan förändringar eller omarbetning och således utan föregående återförvisning till Utskottet, kan af Riksdagen antagas.

I åtskilliga hufvudsakliga delar kan jag icke biträda Utskottets förslag, emedan jag förmenar att genom antagande af detsamma de med fullkomligt fog öfverklagade, enligt nutidens åsichter origtiga, ja orättvisa föreskrifter, som finnas i Kongl. Förordningen den 23 Oktober 1860 angående främmande trosbekännare och deras religionsutöfning, icke skulle fullkomligt utan endast till en del undanrödjas, samt den i 16 § Regeringsformen uttryckta och fastställda grundsats om fri religionsutöfning inom lagens och sedlighetens gränser ej blefve fullständigt tillämpad. Jag har därför uppgjort ett särskildt författningsförslag, hvilket här nedanför intages. Men då jag icke kan eller bör ifrågasätta, att detsamma skulle af Riksdagen antagas utan en noggrann och fullständig granskning och innan Utskottet fått efter återförvisning afgifva nytt utlåtande, hvilket säkerligen icke kan medhinnas innan tiden för riksdagens avslutande inträffar, har jag ansett öfverflödigt att anföra och utveckla motiverna och grunderna för mitt förslag, samt vill, under öfvertygelse att förevarande viktiga fråga ånyo väckes och behandlas vid Riksdagens nästa sammanträde och sedermera fortfarande, om sådant erfordras, vid Riksdagens hvarje sammanträde till dess den blifvit slutligen afgjord, nu endast hemställa, om icke Utskottets förslag må
afslås och ärendet således få för närvarande förfalla.

Förslag

till

Förordning angående främmande kristna trosbekännare
och deras religionsöfning.

Med upphäfvande af Kongl. Förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 23 Oktober 1860 samt Kongl. Förordningen angående ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära af samma dag, förordnas som följer:

1 §.

Kristna trosbekännare af annan lära än den evangeliskt-lutherska egen rätt att för religionsöfning förena sig i församling; gören dock derom anmälan i Stockholm hos Öfverståthållare-embetet och i öfriga delar af riket hos Konungens Befallningshafvande med fullständig uppgift å sin trosbekännelse och församlingsordning. Finner Öfverståthållare-embetet eller Konungens Befallningshafvande deras lära eller församlingsordning vara i någon mån stridande mot lag eller sedlighet, anmäle förhållandet hos Konungen och förbjude församlingen till dess Konungen vidare förordnat.

2 §.

Församling, som i 1 § sägs, vare oförhindrad att sjelf kalla prest eller lärare.

Hvar församling anställe såsom föreståndare en välfrejdad person, hvars vård hennes angelägenheter anförtros kunna, och göre derom anmälan hos Öfverståthållare-embetet eller Konungens Befallningshafvande.

Prest, lärare och föreståndare skola, förr än de i sådan egenskap erkännas, hos kronofogde på landet eller magistrat i stad styrka, att de af församlingen antagne äro.

3 §.

Varder rättigheten till fri religionsöfning missbrukad eller underlåter församling att iakttaga hvad i 2 § om föreståndare stadgadt är; då må efter Konungens förordnande församlingen upplösas.

4 §.

Föreståndaren åligge: att noggrannt föra de anteckningar, som af Öfverståthållare-embetet eller Konungens Befallningshafvande föreskrifvas; att desamma inför domstol, Konungens Befallningshafvande eller Öfverståthållare-embetet vid anfordran förete; att inom en månad efter hvart års slut till

Öfverståthållare-embetet eller Konungens Befallningshafvande afemna förteckning å församlingens medlemmar samt under årets lopp ingångna äktenskap, inträffade födelser och dödsfall i församlingen; att på sätt, som för Svenska kyrkans presterskap är stadgadt, utfärda betyg och till offentliga myndigheter lemna upplysningar om församlingens medlemmar; samt att för öfrigt ställa sig till efterrättelse lag och de särskilda föreskrifter, som af vederbörande honom meddelas.

5 §.

Innan hus eller rum af församlingen begagnas till gudstjenst eller andaktsöfning, skall föreståndaren derom göra anmälan å landet hos kronofogden och i stad hos poliskammaren eller, der sådan ej finnes, magistraten.

Vid församlingens gudstjenst eller andaktsöfning må ej den offentliga myndigheten i orten tillträde förvägras.

6 §.

Munk- eller nunne-orden eller kloster må ej i riket finnas eller inrättas.

7 §.

Lysning till äktenskap skall, ändå att både mannen och qvinnan äro af främmande trosbekännelse, afkunnas i den till Svenska kyrkan hörande församling, inom hvilken qvinnan är boende; dock att lysningen, der begge äro medlemmar af främmande religionssamfund, af dess föreståndare utfärdas.

Vigsel må i de fall, då både mannen och qvinnan tillhöra främmande religionssamfund, förrättas efter dess bruk. Är blott endera medlem af sådant samfund, verkställs vigseln af Svenska kyrkans presterskap.

Äktenskap emellan medlemmar af främmande religionssamfund eller emellan medlem af sådant samfund och medlem af Svenska kyrkan vare ock tillåtet utan att vigsel dervid sker. Detta äktenskap skall i slägtingars eller andra vittnens närvaro ingås inför magistrat i stad eller krono-

fogde å landet. Magistrat eller kronofogde åligge dervid i afseende på mannens och qvinnans hinderlöshet och ledighet till äktenskap den tillsyn, som enligt lag tillkommer prest, den der vigsel förrätta skall. Sedan affordras så väl mannen som qvinnan deras frivilliga ja och samtycke till giftermålet, och varden de derpå för äkta makar förklarade. Hvad sålunda förekommit skall upptagas i protokoll, hvilket, der äktenskapet är inför kronofogde ingånget, jemväl af vittnen bestyrkes. Magistrat och kronofogde skola de inför dem afslutade äktenskap anmäla hos vederbörande presterskap, eller, der begge makarne tillhöra främmande religionsförsamling, hos församlingens föreståndare, på sätt om anmälan af vigsel för vigselförrättare stadgadt är.

8 §.

Barn af äkta makar, som begge äro medlemmar af främmande religionssamfund, tillhöre detta och må uppfostras i den lära, föräldrarne bekänna. Är blott endera makan medlem af sådant samfund, då skall barnet uppfostras i den evangeliskt-lutherska läran, der ej skriftligt aftal om barnens uppfostran blifvit emellan makarne före äktenskapet träffadt och inför magistrat eller kronofogde uppvisadt, hvilket aftal då lände till efterrättelse. Lefva föräldrarne åtskilda eller äro de, endera eller begge, döda, tillhör barnet den församling, hvaraf den, som har barnet i sin vård, eller efterlevande makan är medlem, der ej, på sätt här ofvan sägs, annorlunda aftaladt är. Barn af föräldrar, som ej ingått äktenskap med hvarandra, tillhöre samma religionssamfund som modren eller den, som om barnets vård och uppfostran drager försorg.

Barn, som ej uppfostras i den evangeliskt-lutherska läran, må fritagas från undervisning deri vid de offentliga läroverken.

9 §.

Medlem af främmande religionssamfund skall ej anses oberättigad att embetsåtgärd af Svenska kyrkans presterskap påkalla. Med lärotvist, som kan samvetet bekymra, må prest

i ty fall ej besvära; ej heller skall han sin embetsåtgärd någon medlem af främmande religionssamfund påtvinga.

10 §.

De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till Svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening vare medlem af främmande religionssamfund ej pligtig att gälda i annat fall än att slik förrättning blifvit på hans begäran verkställd.

11 §.

Med de inskränkningar och undantag, som af grundlag och denna förordning bestämmas eller betingas, skall ej från skiljaktighet i kristen trosbekännelse härledas någon olikhet i Svenska medborgares rättigheter och skyldigheter.

Är främmande trosbekännare af sådan lära, som ej tillstädjer honom att aflägga i lag föreskrifven ed; förordne Konungen, sedan Högsta Domstolen blifvit hörd, huru förfaras bör.

12 §.

Vill någon öfvergå från Svenska kyrkan till främmande religionssamfund, göre derom anmälan hos kyrkoherden i den församling, han tillhör, och, der han fortfar i sitt beslut två månader derefter, inställe sig hos kyrkoherden och förnye sin anmälan med uppgift å det främmande religionssamfund, hvori han vill inträda. Kyrkoherden göre härom anteckning i kyrkoboken och meddele deröfver bevis. Ej skall någon anses från Svenska kyrkan skild förr än han iakttagit hvad här ofvan föreskrifves och blifvit i annat tillåtet religionssamfund upptagen; ej heller må någon från Svenska kyrkan utträda, innan han blifvit konfirmerad eller visat sig ega derför nödig kristendomskunskap eller fyllt 18 år. Barn under 15 år af föräldrar, som från Svenska kyrkan öfvergå till främmande religionssamfund, anses tillhöra detta, der ej föräldrarne vid sitt utträdande för kyrkoherden förklara att barnet skall kvarblifva i Svenska kyrkan.

Föreståndare för främmande religionssamfund äligge att, inom två månader efter det medlem af Svenska kyrkan blifvit i samfundet upptagen, derom underrätta kyrkoherden i den församling, hvartill den upptagne hört.

13 §.

Medlem af främmande religionssamfund och den, som till utträdande ur Svenska kyrkan sig anmält, må ej i annat fall, än grundlagens stadgande om utöfning af riksdagsmannarätt föranleder, deltaga i behandling eller afgörande af frågor, som kyrkan eller den offentliga religionsundervisningen röra.

Innehar den, som till utträdande ur Svenska kyrkan sig anmält, offentligt embete eller tjänst; varde han derifrån skild, der ej embetet eller tjänsten är af den beskaffenhet, att han utan afseende å trosbekännelsen kunnat dertill nämnas samt Konungen eller den myndighet, som eger att embetet eller tjänsten tillsätta, finner skäligt att honom dervid bibehålla.

14 §.

Söker någon genom bedrägliga medel, hotelser eller löften om timliga fördelar förmå annan till affall från den evangeliskt-lutherska läran, vare förfallen till böter från och med tjugo till och med femhundra R:dr eller fängelse i högst ett år.

Lag samma vare, om någon, hvilken af föräldrar eller målsman fått sig anförtrodt att uppfostra eller undervisa barn, som tillhör Svenska kyrkan, söker under utöfningen af sådant uppdrag bibringa barnet annan tro än den, som med den evangeliskt-lutherska läran öfverensstämmer.

15 §.

Underlåter föreståndare för främmande religionssamfund att iakttaga hvad honom enligt denna författning åligger; dömes till böter från och med tjugo till och med femhundra Riksdaler eller fängelse i högst ett år.“

af Herrar *Bovin* och *Ahlgren*, hvilka förklarar sig instämma i det af Herr *Lemchen* uti hans reservation framlagda förslag till förordning;

af Herr *Bergström*.

Derjemte hafva Herrar *von Gegerfelt* och *Holmberg* begärt att få anmärkt, det de ej öfvervarit ärendets handläggning hos Utskottet.
